

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ

На правах рукопису

Шепеть Тетяна Миколаївна

УДК 761/763(477.83-25)“199/200”:[7(4)-043.2+7(477)-027.543-043.2](043.5)

**СТАНКОВА ГРАФІКА ЛЬВОВА 1990 — 2000-х РОКІВ: НАЦІОНАЛЬНА
СПЕЦИФІКА ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МИСТЕЦЬКИЙ КОНТЕКСТ**

Спеціальність 17.00.05 — образотворче мистецтво

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата мистецтвознавства

Львів — 2019

Дисертацією є рукопис
Роботу виконано у Львівській національній академії мистецтв
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства,
професор
ЯЦІВ Роман Миронович,
Львівська національна академія мистецтв,
проректор з наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
СОКОЛЮК Людмила Данилівна,
Харківська державна академія дизайну та мистецтв
завідувач кафедри теорії та історії мистецтва ХДАДМ

кандидат мистецтвознавства, професор
СТАСЕНКО Володимир Васильович,
Українська академія друкарства
завідувач кафедри графічного дизайну та мистецтва
книги

Захист відбудеться **30 травня 2019 р. о 14.00** на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 35.103.01 у Львівській національній академії мистецтв за
адресою: 79011, м. Львів, вул. Кубійовича, 38.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Львівської національної
академії мистецтв за адресою: 79011, м. Львів, вул. Кубійовича, 38.

Автореферат розісланий **26 квітня 2019 р.**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. І. Цимбала

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В історичній динаміці розвитку львівська графіка продовжує зберігати питомі риси великої культурної традиції, проявляючи при цьому постійну дотичність до актуальних формотворчих ідей. Найбільш виразно це проявляється в останні три десятиліття, коли митці Львова перебудували систему підходів до естетичних досвідів минулого, долаючи наслідки тоталітарних стандартів мистецтва. Дисертаційна робота є спробою виявлення впливу на станкову графіку Львова європейського мистецтва та розкриття за таких умов національної специфіки, водночас дослідження спрямоване на комплексне висвітлення основних процесів формування львівського графічного середовища.

Серед супутніх завдань митців було вирішення проблем творення національного мистецтва, збереження традицій і репрезентації мистецтва у Європі. Для реконструкції історичних подій та дослідження впливу на сучасне мистецтво важливою сьогодні є ретельна оцінка найважливіших тенденцій розвитку і перспектив галузі. Такий погляд на ситуацію 1990 — 2000-х років і зміни в мистецькому середовищі на території Західної України в другій половині ХХ ст. визначають актуальність проблем, розкритих у дисертації.

Львівські митці реалізовували себе через індивідуальну творчу манеру та піддавалися новим впливам. Поступ у розвитку мистецтва відбувався на ґрунті власних етнонаціональних традицій під впливом історичних, економічних, культурних факторів. Найголовнішим було звернення до західноєвропейських мистецьких течій, що проявилися в усіх напрямках культурного процесу. У мистецтві європейський вплив відігравав інтегрувальну роль, його присутність відчувалася навіть там, де сильними були етнічні корені, проте, сприймаючи іноземні впливи, львівська графіка розвивалася власним шляхом.

Станкова графіка, незважаючи на технічний прогрес, уже тривалий час залишається незмінною. У динаміці формотворчих пошуків митці все більше орієнтувалися на європейські тенденції, не втрачаючи власної самоідентифікації. Львівська графіка кінця ХХ ст. пережила піднесення, яке сприяло участі митців у численних бієнале, симпозіумах, пленерах, що відбувалися у Польщі, Литві, Чехії, Словаччині та інших країнах.

Творча діяльність митців періоду 1990 — 2000-х років становить важливу ланку культурно-мистецької спадщини Львова та України загалом. Станкова графіка цього періоду досі не була об'єктом системного вивчення, тому потребує глибокого наукового аналізу, систематизації та оцінки з боку мистецтвознавства. Актуальність аналізу творчих процесів полягає у недостатньому рівні дослідження теми у фаховій літературі та обмеженій кількості теоретичних джерел. Отже, можна стверджувати, що обрана тема дослідження «Станкова графіка Львова 1990 — 2000-х років: національна специфіка та європейський мистецький контекст» сьогодні є малодослідженою і недостатньо опрацьованою.

Графічне мистецтво України було політично заангажоване в радянські часи та відродилось у період незалежної України, що призвело до відновлення традицій, формування мистецького підґрунтя. Дослідження історичних процесів і

мистецьких експериментів 1990 — 2000-х років є актуальним саме тепер, коли відбулося формування графічної школи Львова з яскраво вираженими національними рисами та виявленими елементами європейського впливу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах теми науково-дослідного сектору Львівської національної академії мистецтв «Неокласична візуальна культура в українському мистецтві ХХ — ХХІ ст.» (№ 0118U003753).

Мета роботи — комплексно висвітлити процеси формування львівського графічного середовища, проаналізувати художньо-стильові ознаки станкової графіки періоду 1990 — 2000-х років у контексті національного розвитку та європейських впливів.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

- вивчити та систематизувати джерела, що висвітлюють культурно-мистецьке середовище України в другій половині ХХ ст.;
- простежити історичні передумови розвитку львівської графіки ХХ ст.;
- проаналізувати національну специфіку графічних творів традиційно-побутової та історичної тематики (структура композиції, пошук ідей і тематика);
- охарактеризувати розвиток естампів 1990 — 2000-х років (тематичні експерименти в постмодерному контексті);
- визначити місце станкової графіки львівських митців у структурі українського мистецтва;
- окреслити роль європейських впливів на львівську графіку періоду 1990 — 2000-х років;
- провести мистецтвознавчий аналіз композиційних структур, мотивів, тематики, колористики як єдиного комплексу формальних засобів у графічних аркушах станкової графіки.

Об'єкт дослідження — творчий доробок митців-графіків Львова кінця ХХ — початку ХХІ ст.

Предмет дослідження — національна специфіка та європейський мистецький контекст станкової графіки Львова 1990 — 2000-х років.

Методологічною основою дисертаційної праці обрано комплексний підхід до об'єкта дослідження, що дає можливість ґрунтовно проаналізувати європейські впливи на формування станкової графіки Львова, всебічно розглянути розвиток графічного мистецтва у Львові та України загалом. У роботі застосовані методи: мистецтвознавчого аналізу, історичний, порівняльний, структурно-типологічний, синтезу. У першому розділі основної частини дисертації ґрунтовно проаналізована методика дослідження.

Дисертація виконана на основі матеріалу, отриманого шляхом вивчення літературних джерел, дослідження і аналізу оригіналів робіт. Увага приділена науковим працям у галузі історії України, історії культури, мистецтва, графічного дизайну, розвитку плакату (поліграфічної продукції загалом), розвитку книжкової та станкової графіки в Україні та за її межами.

Джерельну базу дослідження складають твори з приватних колекцій та збірки художників-графіків (листівки, книги, часописи, окремі ілюстрації та

оформлені книги), каталоги, книжкові видання, статті про виставкову діяльність. Окремо слід відзначити колекції екслібрисів, що зберігаються у приватних збірках.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в українському мистецтвознавстві:

- здійснено комплексний аналіз і систематизацію матеріалу, в якому висвітлюється мистецьке життя Львова 1990 — 2000-х років;

- висвітлено історичні передумови розвитку станкової графіки у Львові кінця ХХ ст.;

- проаналізовано національну специфіку графічних аркушів митців 1990 — 2000-х років;

- введено в науковий обіг і розширено біографічні відомості про маловідомих графіків, їхню творчість у 1990 — 2000-х роках (тематика естампів і експерименти в постмодерному контексті);

- простежено європейські впливи на формування структурно-образних особливостей творів графіки у Львові кінця ХХ ст.;

- проведено мистецтвознавчий аналіз композиційних структур, мотивів, тематики, колористики в працях, виконаних у техніках станкової графіки.

У процесі дослідження на новому рівні проводиться аналіз графічного доробку митців Львова для виявлення соціокультурних, етично-духовних, естетичних і творчих чинників.

Практичне значення результатів роботи полягає у можливості їх застосування при вирішенні проблем мистецтвознавства в галузі графіки (графічного дизайну, книжкової ілюстрації, поліграфічної продукції, станкової графіки). Дослідження персоналій графіків дасть ширше уявлення про львівську графічну школу кінця ХХ — початку ХХІ ст. як явища. Результати дослідження можуть бути використані під час лекційних мистецтвознавчих курсів, зібраний ілюстративний матеріал буде корисний у творчих пошуках сучасним митцям. Матеріали роботи надалі можуть бути використані при підготовці художників-графіків, стати матеріалом для монографії.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювалися на 22-х наукових конференціях, зокрема: «Перетворююча сила творчості: історія і сучасність» (Львів, 24 травня 2013 р.) з доповіддю «Арт-група Чотири: творчість та міжнародна діяльність»; «Проблеми дизайну та дизайн-освіти у світовому соціопросторі» (Львів, 5–7 грудня 2013 р.) з доповіддю «Графічний дизайн у творчому доробку українських дизайнерів»; «Духовно-мобілізуєча функція мистецтва: історія і сучасні виклики» (Львів, 15 травня 2014 р.) з доповіддю «Мистецьке життя у просторі Львова: творчість Ігоря Біликівського»; «Актуальні трансформації мистецтва ХХ — ХХІ століть: образотворче, декоративне, дизайн» (Львів, 20 травня 2014 р.) з доповіддю «Свобода творчого самовияву у працях львівських графіків»; «Підготовка фахівців для сталого розвитку: досвід, проблеми, перспективи» (Львів, 22–24 жовтня 2014 р.) з доповіддю «Станкова графіка 1990 — 2000-х років у Польщі: свобода творчого самовияву та актуальні проблеми»; «Філософсько-теоретичні та практико-зорієнтовані аспекти випереджаючої освіти для сталого розвитку» (Дніпропетровськ, 11 грудня 2014 р.) з доповіддю «Медіа-освіта як засіб

естетичного виховання на основі сучасного мистецтва у Польщі»; «Молодежь в науке и творчестве» (ГГХПИ) (Россия, Гжель, 22 апреля 2015 г.) з доповіддю «Современный графический дизайн в Украине»; «Теоретичні та прикладні аспекти створення енергоощадних і екологобезпечних технологій деревообробки» (Львів, 19–20 травня 2015 р.) з доповіддю «Багатовекторне мистецтво кінця ХХ ст. у творчості львівських художників»; «Суспільно-культурний вимір творчості: актуальна форма та больові точки життя нації» (Львів, 20 травня 2015 р.) з доповіддю «Передумови формування мистецького середовища Львова 1990-х р. ХХ ст.»; «Ювілей НАОМА: шляхи розвитку українського мистецтва» (Київ, 21 травня 2015 р.) з доповіддю «Мистецькі групи у графічному середовищі Львова ХХ ст.»; «Образование. Наука. Культура» (ГГХПИ) (Россия, Гжель, 20 ноября 2015 г.) з доповіддю «Европейское влияние на искусство графики Украины в период 1990 — 2000-х годов»; «Золтан Балконій і закарпатська школа живопису ХХ ст.: мистецько-педагогічний та загальнолюдський виміри» (Ужгород, 28–29 січня 2016 р.) з доповіддю «Національна специфіка графічних аркушів традиційно-побутової та історичної тематики у митців-графіків Львова кінця ХХ століття»; «Духовно-моральні цінності епохи в еквіваленті естетичної творчості: історія і сучасність» (Львів, 21 квітня 2016 р.) з доповіддю «Національна специфіка естампів художників-графіків Львова 1990 — 2000-х років»; 66-та науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу, наукових працівників, докторантів та аспірантів НЛТУ України «Теоретичні та прикладні аспекти створення енергоощадних і екологобезпечних технологій деревообробки» (Львів, 16–17 травня 2016 р.) з доповіддю «Графічні роботи Богдана Сороки: національна специфіка екслібрисів 1970 — 2000-х років»; «Львівська національна академія мистецтв та етапи формування професійної мистецької освіти в Україні: національна специфіка, європейська парадигма розвитку» (Львів, 16–17 листопада 2016 р.) з доповіддю «Мистецькі контакти між Львовом та Вроцлавом: міжнародний графічний пленер Międzynarodowe Lato Artystyczne»; «Шимон Холоші — яскравий представник нодьбанської школи живопису, педагог і художник» (Ужгород, 22–23 лютого 2017 р.) з доповіддю «Проблематика естампів О. Аксініна: стилістичні особливості та тематичне наповнення»; «Культурна спадщина України: сталий розвиток і національна безпека» (Київ, 20 квітня 2017 р.) з доповіддю «Збереження та використання етнічних мотивів з писанкарства, витинанки, вишивки у естампах графіків України в ХХІ столітті»; «Ювілей НАОМА: мистецький контекст в Україні ХХ століття: традиції та новації мистецтвознавчої діяльності» (Київ, 25–28 квітня 2017 р.) з доповіддю «Випускники НАОМА: вплив на розвиток українського графічного мистецтва»; 67-ма науково-технічна конференція «Теоретичні та прикладні аспекти створення енергоощадних і екологобезпечних технологій деревообробки» (Львів, 16–18 травня 2017 р.) з доповіддю «Вплив європейського мистецтва на станкову графіку Львова кінця ХХ століття»; «Мистецький процес у новій культурно-цивілізаційній реальності: сталі цінності та подолання стереотипів» (Львів, 23 травня 2017 р.) з доповіддю «Національно-побутова тематика у станкових аркушах кінця ХХ — початку ХХІ ст. у творчості львівських графіків»; «Концептуальні дискусії у мистецьких практиках: ідея, форма, інтерпретація» (Львів, 24 квітня 2018 р.) з

доповіддю «Вплив ідеології соцреалізму на розвиток графіки у Львові»; 68-ма науково-технічна конференція «Теоретичні та прикладні аспекти створення енергоощадних і екологічнобезпечних технологій деревообробки» (Львів, 29–30 травня 2018 р.) з доповіддю «Образ жінки у працях львівських графіків 1990-х рр. XX століття».

Публікації за результатами досліджень у фахових наукових виданнях. Основні положення та результати дисертаційної роботи викладені в 11-ти наукових публікаціях, з яких 7 статей опубліковані у виданнях рекомендованих ДАК МОН України та включені у наукометричну базу.

Структура дисертації зумовлена послідовністю розкриття проблематики дослідження. Основний текст дисертації (175 сторінок) складається з анотації, вступу, трьох розділів основної частини, загальних висновків. Основний текст доповнюється переліком умовних скорочень, списком використаних джерел, поданих в алфавітному порядку (240 позицій) та трьома додатками (195 ілюстрацій, 5 інтерв'ю з митцями, списком публікацій та апробацією результатів дисертації).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методіку дослідження, наукову новизну, запропоновано практичне застосування результатів дослідження, подано відомості про їх апробацію.

Розділ 1 Історіографія, джерела та методика дослідження.

У розділі проведений аналіз літератури, який переконливо свідчить, що донині не було здійснено комплексного дослідження станкової графіки Львова 1990 — 2000-х років як окремого явища в розвитку мистецтва України кінця XX ст. Крім того, не було спроби простежити закономірності формування стильових особливостей та визначити основні напрями художньо-образних вирішень естампів протягом окреслених часових меж. Дослідники М. Бесага, В. Бокань, М. Ваврух, О. Голубець, А. Іжевський, С. Король, О. Лагутенко, О. Мельник, Р. Яців опрацьовували період від початку XX ст. Найбільше інформації знаходимо про 1950 — 1980-ті роки, натомість 1990-ті роки згадуються побіжно, 2000-ні взагалі становлять неопрацьований пласт у мистецтвознавчій літературі.

У період 1990 — 2000-х років розширилися естетично-ідейні тенденції, сформувалися окремі індивідуальності. Досліджено локальні особливості станкової графіки та творчі програми митців у монографічних розвідках М. Бесаги, Г. Стельмащук. Важливими є мистецтвознавчі огляди в каталогах, що супроводжували відкриття кожної виставки («Інтердрук», «Імпреза», «Відродження» та ін.). Доповнюють історіографію дослідження та допомагають дати об'єктивну оцінку загальним історико-культурним процесам у хронологічних межах дослідження праці В. Бадяка, Ю. Бірюльова, О. Бойка, В. Борисенка, В. Британа, О. Висоцького, Я. Грицака, А. Коцура, М. Литвина, В. Мордвінцева, В. Салабая, А. Слісаренка.

Характеристика впливів радянського мистецтва на графічне мистецтво України висвітлена в працях науковців А. Виноградова, Е. Голлербаха, Н. Гольца, А. Коростіна, А. Нурока, Н. Степаняна, В. Фаворського. Однак подана інформація є фрагментарною та потребує аналізу додаткових джерел. Техніку гравюри в контексті її історичного розвитку розглянули Ю. Гернштейн, В. Звонцов, В. Шистко, Л. Зорін, С. Івенський, О. Мельников, А. Журов, Е. Третьяков. Публікацій українських авторів, що присвячені технологічним процесам станкової графіки, мало. Відтак публікації радянського періоду стають важливим джерелом інформації.

Особливості розвитку українського екслібрису розглянуто у трьох томах книги «Український книжковий знак ХІХ — ХХ століть: каталог колекції Степана Давимуки». Техніки авторського друку, зокрема, офорту, літографії, деревориту, лінориту, шовкотрафаретного друку висвітлені в працях В. Христенка, А. Чебикіна, Н. Богомольного. Огляд літератури засвідчив, що значна кількість мистецтвознавчих досліджень присвячена живопису та декоративно-ужитковому мистецтву, менше досліджень аналізують проблематику станкової графіки.

У дисертації розглянуті праці Д. Мілковської, А. Крейса, Д. Копач-Томадіс, К. Новіцького, В. Оріховського, К. Ягодзького. Ілюстративний матеріал містять каталоги О. Петца, В. Шауба, співавторів-упорядників М. Попрецької та Л. Явневої.

Фундаментальні дослідження Д. Степовика, О. Лагутенко, Т. Лупій спрямовані на вивчення етапів розвитку графічного мистецтва. Відомості про мистецьке середовище Львова містяться у працях О. Гладун, О. Ламонової, Т. Лозинського, Б. Певного, В. Сидоренка, Г. Скрипник, М. Шевченка, А. Шулика. Європейські впливи на графічне мистецтво України висвітлені в працях Л. Белічка, М. Бесаги, В. Бокань, М. Ваврух, А. В'юнкі, О. Голубця, А. Іжевського, Л. Крайлюка, О. Семчишин-Гузнер, Р. Яціва.

Значний внесок у дослідження станкової графіки Львова зробив Р. Яців, зокрема, проаналізував творчість графіків до 2000-х років і частково охопив період 2000 — 2012 рр. Загальну проблематику мистецтва дослідник розглянув у праці «Львівська графіка 1945 — 1990. Традиції і новаторство».

Для створення цілісної картини розвитку графіки у Львові кінця ХХ століття використано інтернет-джерела (сьогодні найпоширеніші, але інформації, яка висвітлює особливості періоду 1990 — 2000-х років, дуже мало або взагалі відсутня), ілюстративний матеріал у достатньому обсязі надали самі автори. Для дисертаційної роботи проведено низку інтерв'ю з митцями (графіки І. Біликівський, О. Денисенко, О. Коровай, Б. Пікулицький, М. Москаль, Б. Мусієвський, М. Опанащук, Р. Романишин). Доповнили роботу відомості про мистецькі процеси Львова кінця ХХ ст. співробітники Львівської обласної організації НСХУ України.

Незважаючи на відносну сучасність дослідження (1990 — 2000-ні роки) матеріали мало збереглися, оскільки видання публікувалися малим тиражем через складні економічні умови. Вивчення різноманітних джерел дало можливість узагальнити відомості про мистецтво графіки та виявити аналогії з питань розвитку сучасного мистецтва.

Базовим у дисертації став принцип комплексного підходу, що є необхідним і ефективним способом вивчення об'єкта та предмета дослідження — процесів розвитку станкової графіки Львова 1990 — 2000-х років, її національної специфіки та європейського мистецького контексту. Для дослідження колористичних, композиційних, формотворчих, пластичних, просторових, стилістичних і сюжетно-образних характеристик живописних творів митців застосований метод мистецтвознавчого аналізу. Допоміжними методами дослідження стали метод фактології, історичний, порівняльного аналізу, мистецтвознавчого образно-стилістичного аналізу, для формування висновків — метод синтезу.

Розділ 2 Передумови розвитку графічного мистецтва у Львові кінця ХХ століття.

У розділі розглядається культурно-мистецьке підґрунтя художніх процесів Львова 1990 — 2000-х років, яке вплинуло на розвиток станкової графіки та формування нової творчої платформи окремих персоналій.

2.1 Особливості історичного розвитку графіки у Львові. Розглянуто складний історичний період, який став визначальним у процесі національної самоідентифікації та входження у європейські мистецькі процеси. Відродження Української держави дало поштовх для розвитку національного мистецтва. Митці-графіки активно створюють естампи традиційно-побутової, фольклорної та історичної тематики. Художники сформовані на модерному європейському мистецтві (М. Яців, І. Крислач, З. Кецало, О. Дуфанець, Г. Левицька, М. Ілку, Є. Безніско та інші) сприяли нерозривності традицій поколінь, під їхнім впливом розвивалися художники нового покоління. Використання технік станкової графіки у творчих доробках митців переважало над неестампними графічними працями. Мистецтво графіки 1970 — 1980-х років характеризувалося захопленням технікою лінориту та частково деревориту. Все частіше розширюються змістові рамки та змінювалась образна структура, львівські графіки знайшли можливість запровадити неформальні експерименти у книжковій ілюстрації. На другий план почала відходити фольклорна тематика, митці все частіше висвітлювали історичну та релігійну тему.

2.2 Подолання наслідків ідеології соцреалізму та формування нових мистецьких осередків. Ознаками формування нової мистецької школи у Львові стали впливи європейського мистецтва ХХ ст. Соцреалізм потроху почав відходити в минуле. Нонконформізм проявився у творчості львівських митців-графіків О. Аксініна, Є. Безніска, К. Звіринського, Б. Сороки та багатьох інших. Незважаючи на роки радянського режиму для львівського мистецького осередку визначальним стала національна самоідентифікація, при освоєнні культурних надбань загальноєвропейського мистецтва. Постмодерні тенденції поширилися від кінця 1980-х років і перед митцями постала інша проблематика. Від 1991 р. Україна активніше підпадала під вплив Європи. Відбуваються перші виставки «Інтердрук», «Імпреза», «Відродження». Художники активно задіяні в мистецьких осередках львівської школи графіки (угруповання «Шлях», «КУМ», Літографічна майстерня). У новій культурно-мистецькій реальності львівські митці оновили свій склад і втрачений зв'язок поколінь. Очевидним постає формування нової мистецької школи.

Розділ 3 Образно-пластична мова львівської графіки 1990 — 2000-х років.

Розділ присвячено тематичному розмаїттю графічних праць митців Львова 1990 — 2000-х років. Графіки використовували різноманітну тематику: історичну, фольклорну, побутову. Актуальним залишався екслібрис, який за призначенням виокремився в самостійний твір. Митці цього періоду звертаються до технічної досконалості та естетики формально-пластичного мовлення в аркушах виконаних у різних техніках станкової графіки. На основі цього виявлено особливості формування жанрової системи на перетині творчості митців різних поколінь. Притаманне тяжіння до синтезу у виділених жанрах: портрет, натюрморт, пейзаж, архітектура, аніمالістика, релігійний, ню, космос і абстракція.

3.1 Формально-образна специфіка графічних аркушів традиційно-побутової та історичної тематики 1990 — 2000-х років. У підрозділі проаналізовано найпоширеніші жанри образотворчого мистецтва у графіці. Окреслено сюжетно-тематичні композиції у творчості митців-графіків Б. Дроботюка, М. Безпальківа, М. Опанащука, О. Опанащук, І. Остафійчука, Д. Парути, Б. Сороки та ін. Характер визнаних митців нерозривно пов'язаний з попереднім поколінням (П. Ковжуном, Е. Козаком, О. Кульчицькою).

Львівська графіка 1990 — 2000-х років звільнилася від етнографізму та набула нових естетичних якостей. Митці як творчі особистості сформувалися під впливом історичних і політичних процесів, особливого духовного середовища. Орієнтація графіків на досвід попередників була важливим фактором розвитку. Митці зберігали якісний рівень графічних аркушів, орієнтованих на дотримання традицій мистецького досвіду. Львівська графіка суттєво оновила естетичні погляди, зберігаючи культурно-мистецький зв'язок поколінь.

3.2 Естампи 1990 — 2000-х років: тематичні експерименти в постмодерному контексті. Підрозділ присвячений технічним експериментам і розширеному тематичному діапазону. Окреслене проблемно-понятійне поле використання терміна «львівський постмодерн» у сфері графіки.

Станкова графіка 1990 — 2000-х років у Львові пережила період відродження. Графічні твори набули самостійного характеру з широкими технічними можливостями. Велика кількість графічних технік відображала пошук свободи в сучасному мистецтві. До цього спричинила участь львівських митців у великій кількості бієнале, симпозіумів, пленерів у Польщі, Литві, Чехії, Словаччині та інших країнах Європи. Серед художників, що працювали в техніці станкової графіки впродовж 1990 — 2000-х років розглянута творчість таких особистостей — В. Дем'янишин, О. Денисенко, В. Забейда, Я. Качмар, О. Коровай, М. Красник, Б. Мусієвський, В. Онусайтіс, М. Опанащук, Б. Пікулицький, В. Пінігін, І. Подольчак, Р. Романишин, Б. Сорока, С. Храпов та ін. Культовою постаттю був О. Аксінін, з творчості якого почався період відродження станкової графіки у Львові. Художники вели пошук власного самовираження, виділяючи свою ідентичність, орієнтувалися на європейські тенденції.

Графіки привносять нові змістові ідеї, полярні трактування традиційної тематики та композиційні експерименти. Митці відмовилися від героїчних образів на користь розкриття психологічного стану персонажів. Підкреслена

індивідуальність дозволила художникам ширше розкривати експресії внутрішнього світу. Графічні праці відійшли від ілюстрування творів літератури. Такі зміни передбачали формування нових композиційно-образних структур. Графіки в тематичних пошуках вибудовували індивідуальну художньо-естетичну програму якій підпорядковувалися фігуративні та нефігуративні композиції графічних творів.

Митці для вирішення образно-змістових завдань зверталися до різних технік станкової графіки (літографії, офорту, акватинти, ліногравюри). Окремі графіки (Я. Качмар, О. Коровай, М. Красник, М. Опанашук, Б. Пікулицький, І. Подольчак) експериментували з традиційними техніками створення естампів. Активізувалося авторське імпровізаторство, яке спричинило багатогранність графічного мистецтва.

3.2.1 Львівська графіка в міжкультурному діалозі 1990 — 2000-х років: національний і європейський контекст. У підрозділі розглянуто традиційні підходи та активне підхоплення європейських тенденцій. Графіки створювали стилістично нові графічні аркуші, у яких поступ у експериментах припав саме на кінець ХХ ст. Львівська графіка формувалася на техніках станкової графіки, ліногравюрі, літографії, класичному офорті. Згодом кожен митець усе більше проявлявся у своїй манері та піддавався новим впливам.

Виділено техніки станкової графіки, що їх художники використовували найчастіше, новітні матеріали та технічні експерименти в контексті цілості естетичних пошуків. Висока культура виконання офорта, меццо-тинто, акватинти, літографії, лінориту в станковій графіці пережили період відродження. Естампи змінили своє функційне призначення, пройшли стадію розвитку від ілюстрації до самостійного твору з широкими технічними можливостями.

Митці отримують доступ до виставкового простору міста. Неофіційне мистецтво, яке раніше не визнавалося (орієнтоване на авангард), посіло своє місце в експозиціях львівських галерей. Графіки не відмовлялися від укладених попередниками естетичних засад і, творчо переосмисливши образну структуру, надавали власним композиціям нових формотворчих якостей, працювали над стилістикою, кольором, фактурами та удосконаленням технологічних процесів.

Висока культура виконання графічних творів у кожного з львівських митців набула авторського формально-пластичного вираження. На стилістичні особливості естампів львівських графіків впливали різні чинники. Залучені до світового досвіду митці в короткий термін освоїли та поєднали нові напрями європейського мистецтва. Тематика графічних творів набула багатовекторності. Графіки оперують складними філософськими змістовими образами. Розкриття внутрішнього світу та психологічного насичення надає графіці характеру камерності. Розвиток львівської школи графіки 2000-х років вплинув на пошук нових ідейно-образних якостей світового мистецтва.

Період 1990 — 2000-х років у станковій графіці відзначений схильністю до технологічних новацій і поширенням нетрадиційних художніх підходів. У культурному процесі, зокрема в мистецтві, проявлялися європейські впливи (у виборі тематики, синтезованих жанрах, технологічних поєднаннях). При збереженні традицій національного мистецтва та інтеграції європейських впливів львівська графіка розвивалася власним шляхом. У 2000-х роках мистецтво

станкової графіки технологічно залишається незмінним. Новітні тенденції призвели до зміни тематики на користь використання символізму. Після 2000 р. спостерігаємо таку тенденцію на прикладі митців, у яких станкова графіка стала основою творчості (в офорті працювали І. Біликівський, В. Дем'янишин, О. Денисенко, Р. Романишин, у монотипії та офорті в поєднанні з еколіном — Б. Пікулицький).

Графіки надавали перевагу створенню тематичних циклів або окремим працям. Надалі актуальним залишався екслібрис. Вплинуло на розвиток графіки припинення діяльності літографічної майстерні, художники перейшли на індивідуальну роботу в майстернях. Від 2000 р. митці припинили працювати з літографією та надали перевагу різновидам техніки офорту. Графіки продовжили розробляти нові фігуративні та абстрактні композиції. У розвитку їхнього художнього мислення спостерігаємо урізноманітнення виражальних засобів упродовж 1990 — 2000-х років.

3.2.2 Інтеграція європейських впливів у графічне мистецтво України в період 2000-х років. Підрозділ присвячено дослідженню впливів європейських митців на львівську графіку 1990 — 2000-х років. Засади постмодерну містили суперечливі тенденції. Українське графічне мистецтво отримало переваги над мистецтвом Заходу, оскільки розвивалося на основі національних традицій. Аналіз творчих доробків графіків кінця ХХ — початку ХХІ ст. А. Бруновського, Д. Калая, Ю. Йорданова та ін. розкрив впливи європейських митців на творчість львівських художників О. Аксініна, В. Дем'янишина, О. Денисенка, В. Забейди, М. Красника, Б. Мусієвського, В. Онусайтиса, М. Опанащука, Б. Пікулицького, І. Подольчака, Р. Романишина, Б. Сороки. Відзначено збільшення використання у європейському мистецтві нефігуративних, абстрактних методів композиційних вирішень. Збереженню актуальності станкової графіки сприяють особливі характеристики графіки. Митці досягають емоційного впливу на глядача в графіці через кольорове подання, усе частіше оперують символами та знаками.

Для естампів характерною рисою в авторських концепціях у різних техніках було використання кольорової поліфонії. У графічні аркуші художники вводять елементи імпровізації, для розкриття теми використовували тематичні експерименти, поєднували різні технічні прийоми в одному естампі. Графіка 1990 — 2000-х років володіє ширшим діапазоном функцій, видів, жанрів, художніх засобів.

Інтеграція графіків у світове мистецтво відбулася завдяки культурним акціям у Естонії, Латвії, Польщі, Словаччині, Югославії. Відкритість львівських художників до новацій європейського мистецтва стала одним з рушійних факторів мистецького процесу кінця ХХ — початку ХХІ ст.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного мистецтвознавчого дослідження, систематизації фактологічних джерел і аналізу творів станкової графіки Львова періоду 1990 — 2000-х років зробимо такі висновки.

1. На основі наукового аналізу історіографічної та джерельної бази з'ясовано ступінь вивчення теми, визначено повноту теоретичного обґрунтування. Стан наукового опрацювання проблеми характеризується працями представників радянської, сучасної української та зарубіжної історіографії. Для більшості наукових праць характерне фрагментарне розкриття графічного мистецтва періоду 1990 — 2000-х років у Львові. Однак сьогодні не виявлено узагальненого дослідження, у якому би простежувалася динаміка художніх пошуків, ідей, тематики графічних творів львівських митців. Проаналізувавши літературні джерела, робимо висновок, що багато різноманітних аспектів досліджені в науковій літературі, але тематика графічних творів, колористика, формування структурно-образних особливостей, технологічні експерименти у сфері станкової графіки Львова окресленого періоду не вповні вивчені. Тому задекларована тема дослідження потребує поглибленого, більш детального та систематизованого вивчення. Огляд історіографії, джерельної бази, методики наукового пізнання дозволили об'єктивно відобразити сутність станкової графіки у Львові періоду 1990 — 2000-х років. Завдяки цьому, ґрунтуючись на науковій точці зору, вдалося досягти достовірності результатів дослідження.

2. Львівська станкова графіка у відповідний історичний період розвитку становить складну жанрову, тематично-смыслову систему, яка на загальноукраїнському тлі має свою формально-естетичну специфіку. За комбінацією мистецьких рис вона ввібрала соціокультурні, психологічні чинники, властиві для історичної доби, а також суб'єктивовані (авторські) світоглядні ідеї, пов'язані ознаками професійної школи, ціннісних (морально-етичних, духовних та інших) пріоритетів, а також формальної мови.

3. На формування творчої індивідуальності митців вплинули різні соціокультурні фактори. Львівська графіка 1990 — 2000-х років є цілісним культурно-мистецьким феноменом, який заснований на здобутках українського мистецтва середини ХХ ст., у першу чергу, періоду її найвищого розквіту 1920 — 1930-х років, з яким сучасні митці встановили концептуальний зв'язок. Станкова графіка Львова кінця ХХ ст. активно розвивалася як самостійний вид образотворчого мистецтва, у якому органічно об'єдналися різні техніки, стилістики та авторські пластичні концепції. Графічні твори стали частиною динамічного розвитку мистецтва Львова окресленого періоду.

4. Станкова графіка Львова ґрунтується на досвіді мистецтва різних епох. Графіки активно створювали естампи традиційно-побутової та історичної тематики. Під впливом митців, які працювали в час панування ідеології соцреалізму, розвивалися погляди на графіку нової генерації. Художники старшого покоління переорієнтовувалися, а молоді автори знаходили нові підходи до фахової проблематики. Естампна графіка 1970 — 1980-х років була домінантною над іншими видами графіки, цілком закономірним було звернення до національних коренів і захоплення технікою ліногравюри. У вказаний період книжкова графіка використовувала всі можливості графіки станкової. Від 1980-х років простір графічних творів став абстрагованим, з'являлися складні контексти, функції станкової та книжкової графіки уподібнилися. Аналіз тогочасних мистецьких процесів засвідчує, що для мистецтва кінця ХХ ст. характерним стало звернення до

авангарду, який став проміжною ланкою від соцреалізму до постмодерну. Оглядаючи цей період у культурному середовищі Львова, підсумуємо, що мистецтво проходить наступні етапи: а) подолання наслідків соцреалістичної моделі мистецтва; б) активна інтеграція львівських графіків у європейський мистецький простір (і загалом художників України на міжнародному рівні); в) звернення до естетичних ідей авангарду, унаслідок чого формується течія постмодерну. У графіці львівських митців 1980 — 1990-х років швидко набув популярності екслібрис. Відбувся злам на користь малого розміру естампів. Техніка ліногравюри поступово почала втрачати свої позиції на користь офорту та літографії. Графіки активно оперують кольором, формою, експериментами з комбінованими матеріалами. Проведений аналіз творчих здобутків графіків кінця ХХ століття дозволив представити львівське графічне середовище як явище, яке розвивалося одночасно зі світовими тенденціями.

5. Проаналізовано національну специфіку графічних творів традиційно-побутової та історичної тематики. Графіки, творча діяльність яких почалася у 1950 — 1980-х роках Іван Остафійчук, Богдан Сорока, Микола Опанащук, Дмитро Парута, продовжували працювати з історичною та побутовою тематикою впродовж 1990 — 2000-х років. Закономірним було звернення авторів до національних коренів і традицій. Опрацьовуючи матеріали, бачимо, що графіки активно працюють над творами традиційно-побутової, фольклорної та історичної тематики. Поступово фольклорні сцени відходять на другий план, митців усе більше цікавить символіка та використання етнічних елементів. На основі аналізу окремих творів львівських художників (Б. Сороки, М. Опанащука, Д. Парути та інших графіків) 1990-х років ми дійшли висновку, що митці творять у руслі тогочасних актуальних тенденцій, не втрачаючи національного підґрунтя. Львівські митці демонстрували відхід від реалізму та пошук нового мистецького самовираження через призму індивідуальності художника-графіка.

6. Досліджено розвиток станкової графіки 1990 — 2000-х років постмодерного спрямування, яка за своєю образно-пластичною мовою наповнювалася філософськими образами. Графіка виразно розділилася на два функціональні напрями: прикладну та естампну. Станкова графіка набула самостійного характеру за функцією та художньою формою. Митці все частіше зверталися до розкриття внутрішнього світу людини на основі стилістики українського естампу та впливів європейської літератури й філософії. Графіки у творах використовували символіку, солярні знаки, етнічні елементи з поєднанням модерних впливів (О. Денисенко, Б. Пікулицький, Р. Романишин). Важливо відзначити, що етнічні мотиви набули філософського трактування через призму індивідуальності художника. Митці менше зверталися до реалізму на користь синтезу традиції (національної, регіональної) і сучасних інтернаціональних культурних кодів. Львівські графіки розробляли нові композиційні прийоми, у яких фігуративні способи творення естампів поступалися нефігуративним (абстрактним), окрім тематики історичної, фольклорної, побутової, використовували філософську та релігійну. Графіки зверталися до жанру портрета, натюрморту, пейзажу, анімалістики, архітектури, а також у працях

використовували абстрактні композиції з тематикою космосу (авторський світогляд).

7. Львівська графіка у формуванні мистецького середовища України 1990 — 2000-х років позначена впливами європейських тенденцій і пошуком нових експериментальних форм вияву мистецтва. У кінці ХХ ст. львівські митці повертають втрачені позиції в європейському мистецтві. Активна виставкова діяльність, можливість реалізації естампів за кордоном і розширення тематичного діапазону творів для художників були визначальними у виборі технік на користь станкової графіки. Митці-графіки створили неповторне мистецьке середовище, на тлі інших міст (Києва, Одеси, Харкова) у 1990 — 2000-х роках Львів став центром графічного мистецтва.

8. На основі аналізу художніх творів визначено роль європейських впливів на львівську графіку періоду 1990 — 2000-х років. Львівські графіки в результаті контактів з багатовекторністю мистецтва Європи намагалися відтворити естетичні цінності в арт-просторі. Митці перебували в однакових умовах доступу до інформації, рівності у виборі тематики, усе менше зверталися до фольклорно-етнографічних мотивів. У окремих творах висвітлювали релігійну тематику, але здебільшого використовували релігійно-міфологічні сюжети. Графіки широко зверталися до відновлення духовної складової внутрішнього наповнення особистості. Зміна сюжетно-тематичних конфігурацій помітно збагатила львівський естамп після 1990-х років. У період 1990 — 2000-х років утворилося нове середовище, в якому розпад ідеології та нова хвиля розвитку мистецтва активізували пошук експериментальних форм вияву мистецтва. Одним з рушійних факторів художнього процесу кінця ХХ ст. стало об'єднання митців у професійні угруповання та мистецькі спілки.

Опрацювавши матеріали, бачимо, що культурно-мистецька спадщина формує пласт із характерним постмодерним спрямуванням. Важливо, що Львів належав до загальнонаціональних витоків української культури і завжди був відкритий до новацій європейського мистецтва. Період 1990 — 2000-х років туті позначений поширенням нетрадиційних форм художньо-естетичних підходів. У мистецтві використовували фігуративні та нефігуративні, абстрактні методи вирішення складних композиційних задумів. Важливим моментом для розвитку графіки кінця ХХ ст. було розширення закордонних зв'язків. Активна участь львівських графіків у виставках і симпозіумах була характерною ознакою того періоду. Безумовно, від 1991 року через збільшення міжнародних арт-контактів взаємовпливи з європейськими країнами набули нових форм. Здобутий досвід європейського мистецтва адаптувався зі збереженням національної специфіки.

9. Проведено мистецтвознавчий аналіз особливостей композиційних структур, мотивів, тематики, колористики у графічних творах 1990 — 2000-х років. Загальний образ графіки Львова формували авторські знахідки окремих авторів. У такому графічному середовищі митці шанобливо ставилися до ідей попередників і новацій сучасників. Львівські графіки синтезували різні погляди на світ, на мистецтво, культуру. Часто співіснували полярні трактування образного мислення та естетики. Багатогранне подання ідейно-образних формальних якостей сприятливо впливало на формотворення станкової графіки. У графічних творах

відзначимо такі образно-формальні вирішення: декоративне трактування зображення, міцна побудова композиції, динамічно-експресивна складова образів. Автори наповнювали праці символами та знаками при великому інтелектуальному насиченні естампів. У творах присутні і відмінні, і подібні образно-пластичні ходи.

Естетичні ідеї, які вирішували львівські графіки 1990 — 2000-х років, можна систематизувати за такими критеріями:

– *Використовували традиційне трактування форм* (Є. Безніско, І. Дроботюк, М. Ілку, З. Кецало, І. Крислач, Б. Мусієвський, Д. Парута). Орієнтація на попередній доробок художників Львова (С. Караффи-Корбут, Л. Левицького, М. Яціва) стала прикладом у втіленні національного на рівні європейського мистецтва. Творчість львівських графіків органічно вплелася в період національного та духовного відродження. Їхні праці, лаконічні за формою, з дотриманням графічної знаковості, тяжіють до геометризованої абстракції. Ідейно-образна концепція формується на основі класичних композиційних ходів. Пластика форм співзвучна із сюжетом графічних творів.

– *Застосовували елементи новаторських форм у трактуванні пластичного образу* (М. Безпальків, М. Красник, М. Москаль, І. Остафійчук, Б. Пікулицький, Б. Сорока). Автори орієнтувалися на нові естетичні джерела. Трактування людини або персонажа в ідейно-естетичних композиціях розкривалося «за мотивами» і використанням метафоричної образності. Авторська імпровізація становила важливу ланку творчого процесу (технологічного видруку). Експериментальні прийоми збагатили виражальні засоби графічної мови. Митці в композиціях використовували динамічність у ритміці плям, обирали і фігуратив, і нефігуративне трактування творів.

– *Вдалося збагнути особливості європейського мистецтва* (І. Біликівський, В. Дем'янишин, В. Забейда, В. Онусайтіс, М. Опанащук, І. Подольчак). Графіка в європейській культурі історично пов'язана з інтерпретацією змісту твору, посилене використання семантичних кодів, взаємопроникнення жанрів і видів мистецтва також притаманні львівським митцям. Для концептуального розкриття тематики графіки використовували асоціативні форми, нові біологічні утворення, демонструючи різноманіття художнього мислення. Графічні праці наповнені тонким ставленням до життя.

– *Концептуалізація міфології в нових образах* (О. Аксінін, О. Денисенко, С. Іванов, В. Пінігін, Р. Романишин). Графік отримує мету у творчості, повертаючи старі форми до життя, обравши шлях спілкування між різними культурними гранями. Інтелектуальне наповнення метафоричної мови вирізняють кожного з авторів цієї категорії. Графіки звертаються до мистецтва різних епох, формуючи міжчасові зв'язки. Міфічне у сфері мистецького та духовного породжує філософське трактування, збагачене стилістичними знахідками графіків. Звернення до релігійних сюжетів на основі християнської міфології дозволило митцям звертатися до глядача через образи ідеалу. В узагальнених образах художники звертали увагу на долю людини, її місце у світі. Складна метафорична мова ґрунтується на асоціаціях і символах, потребує інтелектуальної роботи глядача. Несхожість трактування художніх форм і різні естетичні пошуки в естампах львівських графіків позитивно позначилися на нових образно-формальних якостях.

Львівська графіка — це система, у якій взаємодіють прикмети різних творчих індивідуальностей, критерії духовних і етичних цінностей, а також воля авторів до новаторських методологій графічного мистецтва через відкриті діалоги з іншими культурно-мистецькими середовищами України та світу.

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Садовщук К., Шепеть Т. Графічний дизайн у творчому доробку Юрія Гуцуляка. *Вісник ХДАДМ*. 2012. №12. С. 35—40.
2. Шепеть Т. Плакат у творчості Євгеніуша Гета. *Народознавчі зошити*. 2013. №2. С. 350—355.
3. Шепеть Т. Графічні експерименти у творчості Ігоря Біликівського. *Народознавчі зошити*. 2015. № 4. С. 949—954.
4. Шепеть Т. Розвиток станкової графіки у Львові 1990 — 2000-х роках: мистецькі процеси та персоналії. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. 2016. № 2. С. 123—129.
5. Шепеть Т. Проблематика постмодерних естампів 1990 — 2010-х років. *Вісник ХДАДМ*. 2016. № 5. С. 71—78.
6. Шепеть Т. Національна специфіка графічних аркушів традиційно-побутової та історичної тематики 1980 — 2015-х років. *Вісник львівської національної академії мистецтв*. 2017. № 32. С. 247—263.
7. Шепеть Т. Здобутки українського мистецтва книги кінця ХХ — початку ХХІ ст.: творчий доробок ілюстраторів та технічні експерименти. *Вісник ХДАДМ*. 2017. № 5. С. 120—127.

ДОДАТКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Shepet T. Tworczość i działalność międzynarodowa art group FOUR. *Graphic mosaic*. Wrocław, 2013. S. 3—4.
2. Шепеть Т. Станкова графіка Львова 1990 — 2000-х років: національна специфіка та європейський мистецький контекст. *Графічний дизайн історія та сучасність: монографія*. Львів: 2013. С. 150—163. [Електронне видання]
3. Шепеть Т. Свобода творчого самовияву у працях львівських графіків кінця ХХ століття. *Мистецтвознавство '14*. Львів, 2014. С. 227—234.
4. Шепеть Т. Витинанка — елемент графічного мистецтва початку ХХІ ст.: етнічні мотиви. *7 UA*. 2017. № 3. С. 94—97.

АНОТАЦІЯ

Шепеть Т. М. Станкова графіка Львова 1990 — 2000-х років: національна специфіка та європейський мистецький контекст. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.05 образотворче мистецтво. — Львівська національна академія мистецтв, — Львів, 2019.

Дисертація є першим комплексним дослідженням станкової графіки у Львові в контексті образотворчого мистецтва України. Особливості розвитку суспільства привели до утворення певного культурного середовища, у якому спрямованість на європейський ринок позначилась і на мистецьких пріоритетах. Саме на львівському ґрунті творчо працювали графіки, зорієнтовані на західні тенденції.

З метою розкриття джерел інспірацій творчості митців проаналізовано художні особливості творів у контексті традицій і новацій графіків. Здійснено мистецтвознавчий аналіз естампів 1990 — 2000-х років, їхні композиційні особливості, ідейно-змістове наповнення, авторські прийоми та особливості використання кольору. Розглянуто творчість основних львівських художників-графіків О. Аксініна, І. Біликівського, В. Дем'янишина, О. Денисенка, С. Іванова, М. Красника, Д. Парути, Б. Пікулицького, В. Пінігіна, М. Опанащука, Р. Романишина, Б. Сороки, Ю. Чаришнікова як важливу складову загального розвитку мистецтва України ХХ століття.

Дослідженням доведено, що мистецький рівень робіт графіків, художньо-стильові особливості творів свідчать про трансформацію львівського мистецтва впродовж 1990 — 2000-х років.

Ключові слова: постмодерн, львівська графіка, станкова графіка, жанрова система, художньо-естетичні особливості, національна самоідентифікація, європейський мистецький контекст, естамп, графічні техніки, глибокий друк, плоский друк, високий друк, художні експерименти.

АННОТАЦІЯ

Шепеть Т. Н. Станковая графика Львова 1990 — 2000-х годов: национальная специфика и европейский художественный контекст. — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.05 изобразительное искусство. — Львовская национальная академия искусств, — Львов, 2019.

Диссертация является первым комплексным исследованием станковой графики Львова в контексте изобразительного искусства Украины. Особенности развития общества привели к образованию определенной культурной среды, в которой направленность на европейский рынок сказалась и на художественных приоритетах. Именно на львовской почве творчески работали графики, ориентированные на западные тенденции.

С целью раскрытия источников инспирации творчества художников проанализированы художественные особенности произведений в контексте традиций и новаций графиков. Осуществлен искусствоведческий анализ эстампов 1990 — 2000-х годов, их композиционных особенностей, идейно-смыслового наполнения, исследованы авторские приемы и особенности использования цвета. Рассмотрено творчество основных львовских художников-графиков А. Аксинина, И. Билыкивского, В. Демьянышина, О. Денисенка, С. Иванова, М. Красника, Д. Паруты, Б. Пикулицького, В. Пинигина, М. Опанащука, Р. Романышына,

Б. Сороки, Ю. Чарышникова как важная часть общего развития искусства Украины XX века.

Со временем начала отходить на второй план фольклорная тема, художники все чаще раскрывали историческую и религиозную тематику. Станковая графика конца 1980 — 1990-х годов была более функциональной, чем в предыдущие годы. С 1991 года Украина все активнее подпадала под влияние искусства Европы, состоялись первые выставки «Интердрук», «Импреза», «Возрождение». Очевидным становится то, что формирование новой художественной школы стало неизбежным.

Станковая графика во Львове 1990 — 2000-х годов основывается на опыте искусства разных эпох. Постепенно фольклорные сцены отходили на второй план, художников все больше интересовала символика и использование этнических знаковых элементов. Функции станковой и книжной графики стали схожими в смысловом и формально-образном измерениях. Львовские графики в 1990 — 2000-х годах активно оперировали цветом, формой, экспериментировали с материалами. Проведенный анализ исследования творческих произведений позволил представить львовскую графическую среду как явление общенационального масштаба, которое развивалось вместе с мировыми тенденциями.

Исследованием доказано, что художественный уровень работ графиков, художественно-стилевые особенности произведений свидетельствуют о трансформации львовского искусства в течение 1990 — 2000-х годов.

Ключевые слова: постмодернизм, львовская графика, станковая графика, жанровая система, художественно-эстетические особенности, национальная самоидентификация, европейский художественный контекст, эстамп, графические техники, глубокая печать, плоская печать, высокая печать, художественные эксперименты.

ANNOTATION

Shepet T. M. Lviv Easel Graphics in the years 1990s — 2000s: National Specifics and European Artistic Context. Qualification scientific thesis on the manuscript rights.

Dissertation for getting the scientific degree of the candidate of Art Sciences, specialty 17.00.05 «Fine Arts». — Lviv National Academy of Arts of the Ministry of Education and Science of Ukraine, — Lviv, 2019.

The dissertation is the first comprehensive study of easel graphics in Lviv in the context of fine arts in Ukraine. The peculiarities of the development of society have led to the formation of a certain cultural environment in which the focus on the European market has also been reflected in artistic priorities. It was in Lviv, where graphic artists, oriented to western trends, creatively worked.

In order to reveal the sources of inspiration of artists' creativity, the artistic peculiarities of works in the context of traditions and innovations of graphic art have been analyzed. The art criticism analysis of the prints of 1990s — 2000s, their compositional features, ideological sense content, author's techniques and the peculiarities of the use of colour have been carried out. The creative heritage of the main

personalities among the Lviv graphic artists, such as: O. Aksinin, I. Bilykivsky, V. Demyanyshyn, O. Denisenko, S. Ivanov, M. Krasnyk, D. Paruta, B. Pikulytsky, V. Pinigin, M. Opanashchuk, R. Romanishin, B. Soroka, Yu. Charishnikov, as an important part of the general development of Ukrainian art of the twentieth century, has been studied.

The research has proved, that the artistic level of graphic artists' work, artistic and stylistic peculiarities of their works testify to the transformation of Lviv art from the 1990s to the 2000s.

Key words: postmodernism, Lviv graphic arts, easel graphics, genre system, artistic and aesthetic features, national self-identity, European artistic context, print, graphic techniques, intaglio printing, lithography, relief printing, artistic experiments.